

IMPLEMENTÁCIA AKTIVAČNÝCH PRÁČ A DOPAD NA INKLÚZIU RÓMOV. VYBRANÉ ZISTENIA A ODPORÚČANIA

Lucia Mýtna Kureková

Andrej Salner

Michaela Farenzenová

Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť - SGI

Bratislava, 22.11.2013

Interdisciplinárny seminár UNDP a IVPR

Slovak Governance Institute
Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť

**OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS**

Osnova

- Ciele a metodológia
- Hlavné zistenia
- Odporúčania pre politiku

Ciele a metodológia

Ciele hodnotenia

- Zhodnotiť do akej miery aktivačné práce (AP) prispievajú k zvýšeniu zamestnateľnosti marginalizovaných skupín, najmä Rómov
- Identifikovať faktory, ktoré vysvetľujú mieru efektivity a účinnosti nástroja
- Navrhnúť odporúčania pre verejnú politiku

Metodika výskumu a hodnotenia

- Kvalitatívny terénny výskum
  - kvázi-náhodný stratifikovaný výber lokalít na základe 2 kritérií
    - výkonnosť trhu práce (miera nezamestnanosti v okrese/regióne; mesto - vidiek)
    - podiel rómskeho obyvateľstva (Atlas rómskych komunít 2004)
  - semi-štrukturované rozhovory:
    - Starostovia, úrady práce, Úrad splnomocnenca pre RK
    - fokusové skupiny s účastníkmi AP
  - Spolu 11 lokalít vo vybranom okrese v BB, NT a PR kraji, 92 účastníkov AP
- Štatistická analýza: faktory účasti na AP - analýza profilov
  - VZPS, 2009-2011 (pooled cross-section)
- Dostupné sekundárne zdroje
  - existujúce hodnotenia a analýzy
  - UNDP Regional Survey 2011
- Rómska etnicita
  - Informácie z teréneho výskumu
  - Prostredníctvom výberu lokalít

Základná charakteristika lokalít

Lokalita	Podiel Rómov (2013)	Počet nezamestnaných (2012)	Počet domácností poberaјúcich DvHN (2013)	Počet účastníkov na AP (2013)**	Podiel účastníkov AP na počte nezamestnaných
Stredné Slovensko					
Okresné mesto (35,59%) *	-	2706	1205	427	15,7%
High Roma density	100% (772)	281	154	224	79%
Medium Roma density	29,2% (640)	431	203	156	36,1%
Low density/No Roma	0	112	54	20	17,8%
Východné Slovensko					
Okresné mesto (22,35%)*	-	2845	850	150	5,2%
High Roma density with segregated Roma settlement	61,4% (650)	248	120	170	68,5%
High Roma density	43,5% (255)	98	53	42	42,8%
Low density/No Roma	0	83	26	8	9,6%
Západné Slovensko					
Okresné mesto (10,37%)*	-	4177	1715	95	2,2%
High Roma density	15,9% (450)	186	122	18	9,6%
Low density/No Roma	5,1% (50)	54	32	9	16,6%

- - miera okresnej nezamestnanosti . Zdroj: Terénny výskum a údaje úradov práce.

Hlavné zistenia

Motivácie účasti

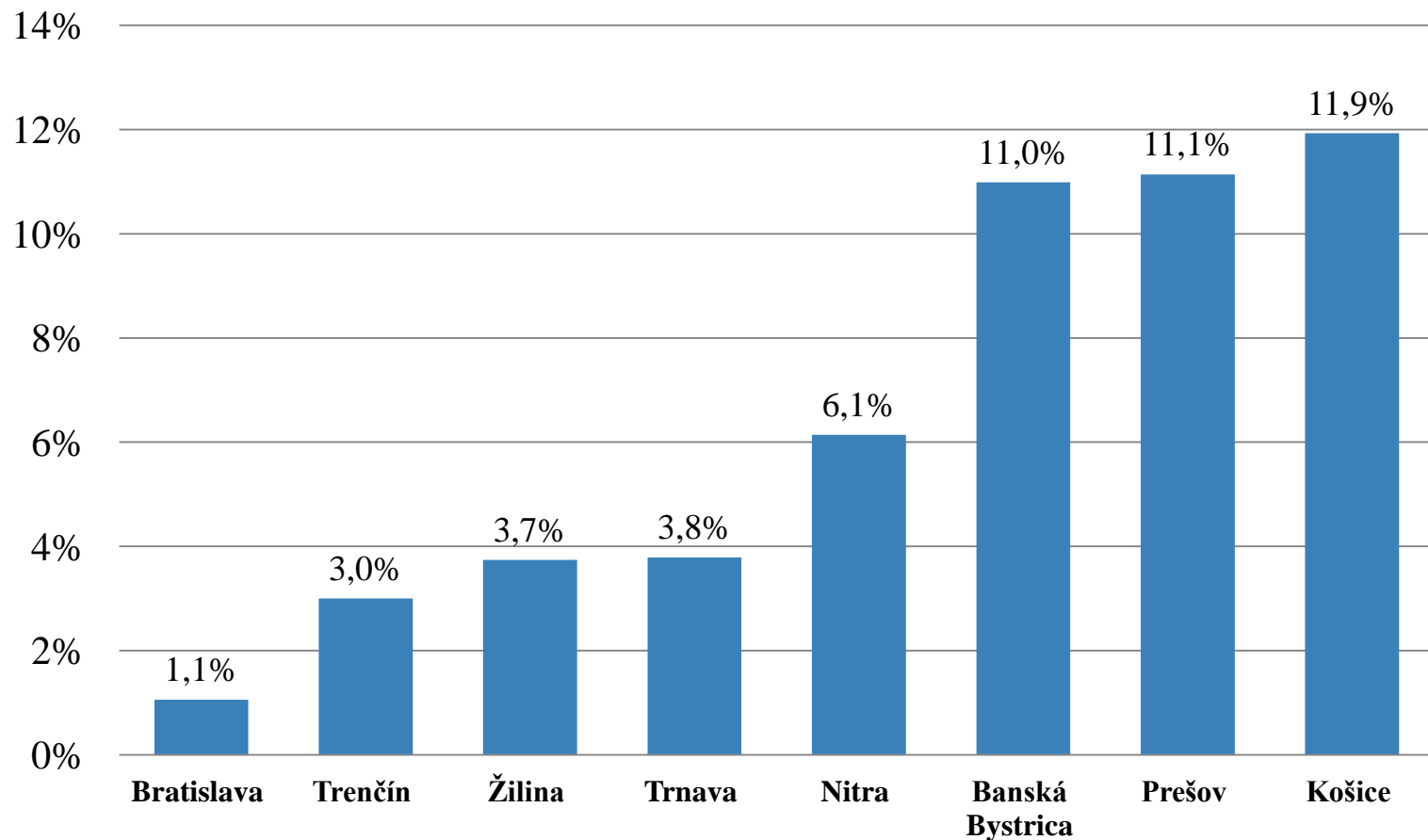
- Hlavnou motiváciou zúčastňovať sa je zvýšenie si rodinného príjmu
- Pre väčšinu chudobných rómskych domácností sú AP jediný zdroj legálneho príjmu
- Motiváciu účasti na AP verzus práce na otvorenom trhu práce ovplyvňujú viaceré faktory:
  - individuálne: vek, rodinný stav, vzdelanie
  - štrukturálne: lokálne alternatívy, vrátane práce na čierno, infraštruktúra (náklady na cestovanie)
  - inštitucionálne: dostupnosť, nárok

Selektivita účastníkov

- Kombinácia individuálnych a štrukturálnych faktorov
- Hlavné charakteristiky, ktoré vo všeobecnosti odlišujú účastníkov aktivačných prác od neúčastníkov sú:
  - nízka vzdelanostná úroveň (neukončené nižšie stredoškolské vzdelanie, ISCED 0-2)
  - ne-slovenská národnosť:
    - rómska národnosť (sebadeklarovaná) 7 krát zvyšuje pravdepodobnosť účasti na AP (očistený od iných faktorov)
  - trvalý pobyt v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji (vzhľadom na situáciu na trhu práce)

Podiel populácie regiónu poberajúci DvHN (2011, USPVAR)

Dve skupiny účastníkov

1/ zapojenie sa je jediným dostupným legálnym zdrojom príjmu

2/ zapojenie sa je vyhovujúca alternatíva pre zosúladenie rodinného a pracovného života

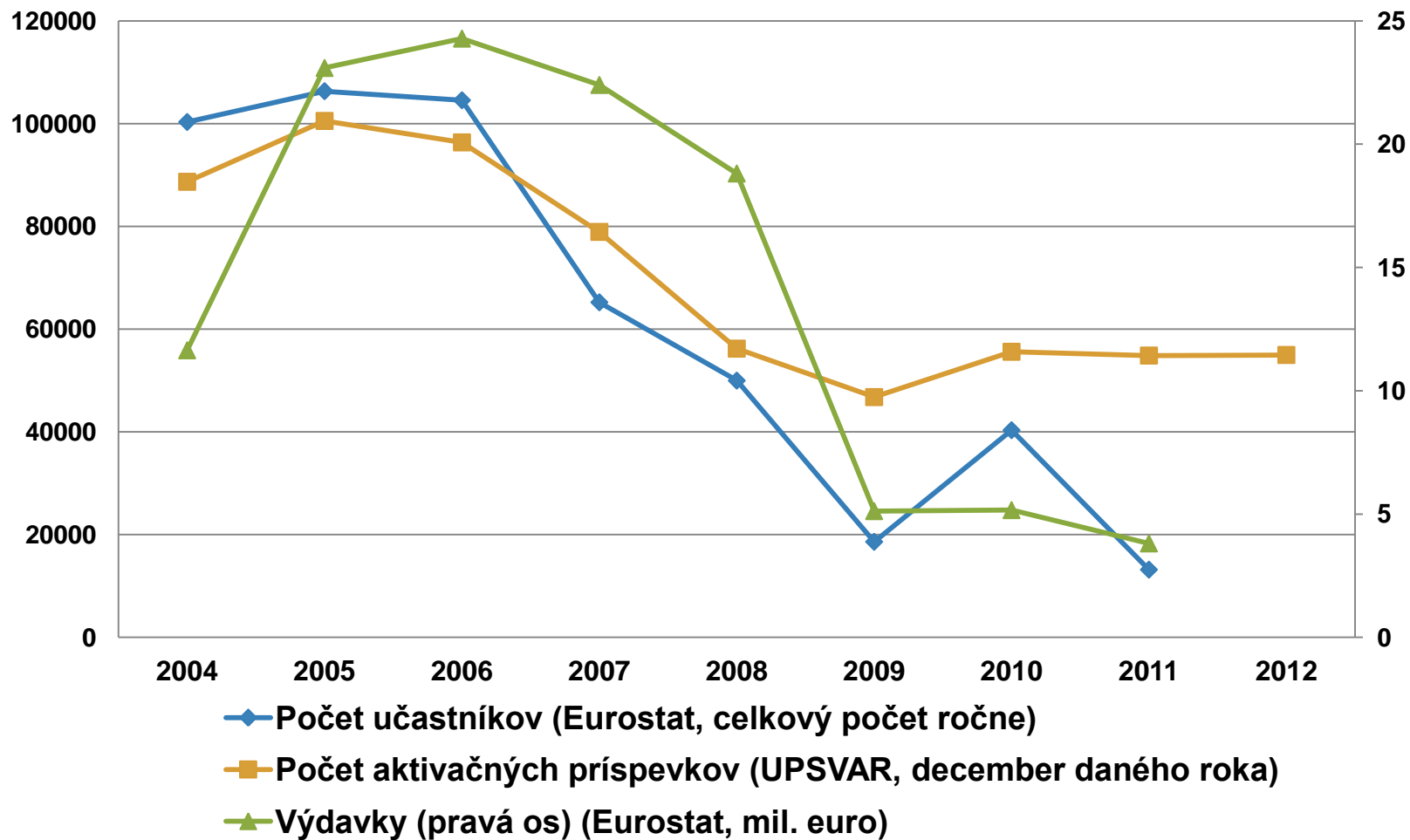
- Rómovia poväčšine v 1. skupine - v prípade, že by im bola ponúknutá pracovná pozícia za primeranú odmenu, sú vo veľkej miere pripravení ju akceptovať
- Za určitých okolností AP predstavujú výhodnú alternatívu v porovnaní s nízkooplatením zamestnaním mimo obce - tento profil sme identifikovali zväčša u nerómov, ale aj u rodín, kde sú obaja nezamestnaní - iba menšia časť účastníkov nemá záujem nájsť si prácu na otvorenom trhu práce

Dvojkoľajný systém implementácie

	Zmluva s úradom práce	Zmluva so samosprávou
Zákonná norma	Zákon o službách zamestnanosti č. 5/2004 Zákon o hmotnej núdzi č. 599/2003	Zákon o obecnom zriadení č. 369/1990 Zákon o hmotnej núdzi č. 599/2003
Podmienky účasti	- Poberateľ DvHN - Dlhodobo nezamestnaný, registrovaný najmenej 12 mesiacov	- Poberateľ DvHN - Nezamestnaný
Aktivačný príspevok	€63.07	€63.07
Pracovný čas	Max. 20 hodín týždenne	Min.10 hodín a max. 20 hodín týždenne
Trvanie aktivácie	18 mesiacov: 6 plus 12 mesiacov; platí pre jedno obdobie nezamestnanostiô nezamestnaný nemôže byť opätovne aktivovaný	18 mesiacov; povinné prerušenie na 6 mesiacov a možná opätovná aktivácia
Príspevok na mzdu organizátora a pracovné pomôcky	Áno	Nie
Kontrola úradom práce	Áno	Nie

Počet účastníků a finančné zdroje

Účastníci a výdavky: 2004-2011/2

Hlavné implementačné nedostatky

- Veľké rozdiely v implementácii medzi regiónmi a jednotlivými lokalitami
- Implementačné bremeno na samosprávach bez dostatočných právomocí a financií - napriek tomu, samosprávy z aktivačných prác výrazne profitujú
- Efektivita vykonanej práce znížená nedostatkom zdrojov na zaplatenie koordinátorov
- Chýbajú motivačné mechanizmy pre možnosť lepšie využiť pracovnú silu na vykonávanie zmysluplnejších úloh
- Vytlačanie pracovných miest v obciach, substitúcia

Prínos k zamestnateľnosti

- AP poväčšine spĺňajú hlavný cieľ zadaný v legislatíve – prispieť k udržaniu “pracovných návykov”
- Účasť neprispieva k vyššej zamestnanosti Rómov, ale nebráni Rómom nájsť si zamestnanie na otvorenom trhu práce
- Zamestnateľnosť podmienená najmä existujúcimi zručnosťami a skúsenosťou, sociálne väzby tiež dôležité

Prečo sú AP neúčinné?

- Implementácia v oblastiach najviac postihnutých nezamestnanosťou a teda s najslabším trhom práce – alternatívy uplatnenia na trhu práce sa nízke, pre Rómov v období krízy až nulové
- Kľúčovým nedostatkom je nízka kvalifikácia – AP ako nástroj AOTP by mali obsahovať tréningový a vzdelávací prvok (best practice)
- Diskriminácia na trh práce
- AP ako nástroj sociálnej politiky

Odporúčania

Odporúčania pre verejnú politiku I.

1. Preskúmať dvojkoľajný systém aktivačných prác - informácie o ňom absentujú na ÚPSVAR, MPSVR SR - rozhoduje sa bez nich
2. Zvážiť mnohé nepriame účinky a vplyvy fungovania aktivačných prác na miestne trhy práce a na sociálny zmier. Akákoľvek zmena súčasného systému neúmerne ovplyvní Rómov a iné etnické menšiny.
3. Vytvoriť viacúrovňový systém aktivácie - umožniť progresiu na stabilnejšie a lepšie platené miesta
4. Cielene zakomponovať do aktivačných prác tréningový prvok a nadobúdanie zručností. Zaradovanie do pracovných tímov so skúsenejšími účastníkmi aktivačných prác alebo kmeňovými zamestnancami nestojí takmer nič.

Odporúčania pre verejnú politiku II.

5. Dopyt po aktivačných prácach na západe Slovenska sa zdá byť nenaplnený - zvážiť možnosť podpory dochádzania alebo “migrácie” za prácou (mladí, slobodní a bezdetní)
6. Vypracovať analýzu nákladov a výnosov poskytnutia finančných prostriedkov priamo samosprávam namiesto vyplácania aktivačného príspevku jednotlivcom
7. Zmeny v organizácii a implementácii aktivačných prác by mohli viesť k tvorbe nových pracovných miest - v oblasti sociálnych služieb poskytovaných samosprávami a starostlivosti o seniorov, sociálne podniky so širším prínosom pre miestne komunity.
8. Vytvoriť monitorovací a evaluačný systém a dáta zdieľať aj s výskumníkmi na účely evaluácie.

Ďakujem za pozornosť.

Pripomienky vítané: kurekova@governance.sk